

T: Bizancjum – notatka

1. Cesarstwo Bizantyjskie

- a) Cesarstwo Wschodniorzymskie przetrwało upadek Cesarstwa Zachodniorzymskiego. Jego stolicą był Konstantynopol (Bizancjum). Do końca X w. było to najpotężniejsze i najbogatsze państwo w Europie, w którym przetrwał dorobek kulturalny i technologiczny cesarstwa rzymskiego.
- b) w pierwszej połowie **VI w.** cesarzowi **Justynianowi Wielkiemu** prawie udało się odbudować cesarstwo rzymskie – odzyskał północną Afrykę, południową Hiszpanię, Italię, Dalmację. nie udało się jednak utrzymać tych terenów po jego śmierci.
- c) W VII w. Cesarstwo Wschodniorzymskie przekształciło się w Cesarstwo Bizantyjskie. Nowy system rządów opierał się na:
- absolutnej władzy cesarza, który był najwyższym sędzią, prawodawcą, wodzem; stworzono nowy ceremoniał dworski wzorowany na wschodnim,
 - administracji wzorowanej na rzymskiej; państwo podzielono na prowincje; rządy cesarskie wspomagali urzędnicy nazywani logotetami (**logoteta** – tytuł urzędnika),
 - prawie rzymskim, skodyfikowanym w VI w. przez Justyniana Wielkiego (Kodeks Justyniana Wielkiego – 527 r.),
 - języku greckim choć dokumenty początkowo nadal spisywano po łacinie;
 - religii chrześcijańskiej; cesarz stał na jej straży i był uważany za głowę Kościoła – patriarchowie uznawali jego zwierzchność. Taki system rządów, w którym władza świecka jest nadrzędna wobec władzy duchownej nazywa się **cezaropapizmem**.
- d) obszar cesarstwa uległ znacznemu zmniejszeniu od VII – X w. na skutek:
- osiedlenia się Słowian i Bułgarów na południe od Dunaju,
 - ekspansji Arabów w Afryce, Hiszpanii i na Bliskim Wschodzie,
 - w X w. cesarstwo podporządkowało sobie Bułgarię i odzyskało Syrię. Obszar Cesarstwa obejmował Azję Mniejszą i większość Płw. Bałkańskiego oraz Syrię.
- e) Cesarstwo Bizantyjskie zajmowało się chrystianizacją pogan; misjonarze bizantyjscy schryścianizowali Bułgarię i Ruś.
- f) w 1204 r. krzyżowcy, podczas IV wyprawy krzyżowej, zdobyli i złupili Konstantynopol, wykorzystując walki wewnętrzne o tron. Powstało wówczas na krótko Cesarstwo Łacińskie. Po jego upadku odbudowano Cesarstwo Bizantyjskie, którego obszar znacznie się zmniejszył do Dacji i okolic Konstantynopola.
- g) **Cesarstwo Bizantyjskie upadło w 1453 r. po zdobyciu Konstantynopola przez Turków.** Niektórzy uważają, tę datę za koniec epoki średniowiecza.

2. Rozłam w Kościele

- a) w **1054 r. doszło do wielkiej schizmy** – podziału chrześcijaństwa na **prawosławie** (Kościół wschodni, w obrządku greckim) i **katolicyzm** (Kościół zachodni, w obrządku łacińskim).
- b) przyczyny rozłamu:
- Bizancjum nie uznawało zwierzchności papieża – biskupa Rzymu, którego znaczenie bardzo wzrosło po upadku Cesarstwa Zachodniorzymskiego w Europie Zachodniej; sam papież uważał się za zwierzchnika wszystkich chrześcijan, z czym nie godził się cesarz bizantyjski,
 - spory teologiczne – chrześcijanie wschodni nie chcieli się zgodzić na stwierdzenie, że Duch Święty pochodzi od Ojca i Syna; uważali, że pochodzi on tylko od Boga Ojca,
 - spierano się o oddawanie czci świętym obrazom – ikonom,

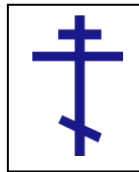
- wykształciły się różnice w liturgii – np. chrześcijanie wschodni nadal podawali komunię pod dwoma postaciami chleba i wina, podczas gdy na Zachodzie, podczas komunii wierni przyjmowali jedynie „ciało Chrystusa” – opłatek,
- inny był również stosunek do celibatu – w Kościele Zachodnim od VIII do X w. wprowadzono celibat (zakaz zawierania małżeństw przez księży i dobrowolna wstrzeźliwość seksualna) podczas gdy w Kościele Wschodnim go zachowano wśród zwykłych księży (popów) – celibat przyjmowali zakonnicy i wyżsi dostojnicy duchowni.

3. Religia prawosławna

a) religię prawosławną przyjęli Bułgarzy, Słowianie Wschodni, Serbowie, Rumunii,

b) charakterystyka prawosławia:

- podstawą wiary Stary i Nowy Testament,
- komunია pod dwiema postaciami chleba i wina,
- kapłani mogą się żenić – celibat obejmuje zakonników i wysokich dostojników kościelnych,
- gminy chrześcijańskie są od siebie niezależne,
- na czele prowincji kościelnych stoi patriarcha (biskup); patriarchowie są od siebie niezależni; honorowo za najważniejszego uznaje się patriarchę konstantynopolitańskiego,
- prawosławni nie uznają zwierzchności papieża nad wszystkimi chrześcijanami, jedynie nad katolikami,
- najwyższą władzę w Kościele ma sobór, który jest nieomylny w sprawach wiary,
- kościół prawosławny nosi nazwę **cerkwi**, jej charakterystycznymi elementami są kopuły i ikonostas (ozdobna, pokryta ikonami ściana wewnątrz cerkwi); symbolem prawosławia jest krzyż z trzema poprzeczkami

- olbrzymie znaczenie mają **ikony** – obrazy święte na desce, którym oddaje się cześć. Przedstawiają rodzinę świętą i świętych. Ikony się „pisze”, nie maluje – są Słowem Bożym.

4. Kultura bizantyjska

- w Cesarstwie Bizantyjskim przetrwały zdobycze kulturalne świata starożytnego, które dzięki temu zostały zachowane do czasów późniejszych. Bizancjum było kontynuatorem cywilizacji starożytnej Grecji i Rzymu,
- dzięki Bizancjum przetrwało prawo rzymskie, które dzisiaj jest podstawą systemu prawnych wielu krajów europejskich – kodeks Justyniana (kodeks prawa cywilnego),
- w Bizancjum budowano wspaniałe budowle użyteczności publicznej, w tym kościoły. Były one budowane na planie krzyża greckiego (równoramiennego), zwieńczały je kopuły. Najwspanialszą z tych budowli był Kościół Mądrości Bożej (Hagia Sophia) w Konstantynopolu.
- ściany zdobiono freskami i mozaikami, często złożonymi